

Branko Lakovič

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji in zamejski športniki

Devetnajstega maja letos je v Jamljah, vasici doberdobske občine, potekal 52. redni občni zbor Združenja slovenskih športnih društev v Italiji (ZSŠDI). V krovno športno organizacijo Slovencev v Italiji je trenutno včlanjenih 52 društev z več tisoč športnicami in športniki ter športnimi delavci. Že ta podatek dokazuje, da je krovna organizacija zelo pomembna med zamejci v Italiji.

Da je bila telesna kultura zelo pomembno sredstvo za ohranitev slovenskega jezika na tem koščku zemlje, kjer so živeli Slovenci, so se zavedali že sokoli. Na Tržaškem so leta 1869 vložili prošnjo na tedanjo avstro-ogrsko oblast za ustanovitev Sokola. Prošnjo pa so pristojne oblasti odobrile šele leta 1882. Sokol je tedaj štel kar 1.200 članov. Potreba po ustanovitvi športne organizacije, ki bi zastopala vse te športne sredine, je bila zelo velika. Do ustanovitve Udruženja slovanskih športnih društev v Italiji je prišlo 12. septembra 1924. Za prvega predsednika so izvolili Antona Podberščka. Športna dejavnost je bila med Slovenci v stalnem vzponu, dokler po prvi svetovni vojni ni v Italiji zavladal fašistični režim, ki je z odlokom 17. avgusta 1927 prisilno zatrl vsako slovensko kulturno in športno dejavnost. Razpustil je tudi Udruženje slovanskih športnih društev v Italiji in s tem dejavnost vseh 27 včlanjenih društev.

Med Slovenci v Italiji pa je volja po športni dejavnosti ostala neomajna. Nadaljevala se je v ilegali s prirejanjem kolesarskih izletov, pohodov, študentskih shodov po hribih.

Po drugi svetovni vojni je bilo treba začeti znova. Želja po športni dejavnosti pa je bila velika. V politični boj ob meji so posegla tudi slovenska društva v Italiji, ki so množično pristopila v ZDTV – UCEF (Zveza društev za telesno vzgojo – Unione dei circoli di educazione fisica). Resolucija informbiroja leta 1948 pa je zadala slovenskemu športu v Italiji skoraj usoden udarec. Športno gibanje si je opomoglo šele leta 1956, ko je v okviru Slovenske prosvetne zveze začela delovati skupina telovadcev. Leto pozneje so športni odseki raznih prosvetnih društev priredili 1. športni dan. Bil je to prvi povojni zametek za organizirano športno dejavnost med Slovenci v Italiji.

Pogorišče 13. julija 1920 požganega Narodnega doma v Trstu, sedežu narodnega društvenega življenja Slovencev v Trstu, kjer je imel sedež tudi Tržaški Sokol; vir: slosport.org.

Še vedno pa so zamejski športniki ostali brez svoje krovne organizacije. Leta 1967 so ustanovili Koordinacijski odbor za šport in rekreacijo (KOŠIR), ki pa ga dejansko nobeno društvo ni priznalo. Treba je bilo počakati še dve leti, preden se je 31. oktobra 1969 sešel odbor 13 društev in sestavil predlog za novo športno organizacijo. Člani odbora so bili Karlo Grgič, Sergij Kralj, Bojan Pavletič, Aldo Rupel in Franko Vitez. Zastopali so naslednja društva: Breg iz Doline, Cankar s Sv. Jakoba iz Trsta, Dom iz Rojana, Gaja s Padrič, Kontovel, Kras iz Zgonika, Primorec s Trebč, Primorje s Proseka, Repen, Rod modrega vala, Sokol iz Nabrežine in Zarja iz Bazovice. Sledilo je več sestankov tega odbora tako na Tržaškem kot na Goriškem. Poleg številnih členov za sestavo pravilnika je odbor izpostavil predvsem dvoje načel. Prvič: skupna športna organizacija je neobhodno potrebna, in drugič: ta organizacija ne sme imeti le oznake »slovenska«, temveč mora biti tudi narodnoobrambna.

Prvi občni zbor je potekal 8. decembra 1970 v mali dvorani stadiona 1. maja v Trstu. Za prvega predsednika je 38 delegatov društev izvolilo Bojana Pavletiča, ki velja za »očeta modernega športa med Slovenci v Italiji«.

Tudi na drugem občnem zboru združenja so za predsednika izvolili Bojana Pavletiča. Na tretjem občnem zboru (8. decembra 1973) pa so precej obnovili izvršni odbor in za novega predsednika izvolili Bojana Brezigarja, zelo dejavnega športnega delavca pri nabrežinskem Sokolu ter potem uglednega politika in novinarja. Ker je že isto leto moral Brezigar na odsluženje vojaškega roka, je vodstvo ZSŠDI prevzel Goričan Dino Roner.

Zamejske zimske radosti, Gorazd Vesel in Bojan Pavletič s kolegi (levi); vir slosport.org.

Leto 1974 je bilo za slovenske športnike v Italiji pomembno, saj so uspešno proslavili 50-letnico organiziranega športa. Po zaslugi ZSŠDI je športna dejavnost v Benečiji spet zaživela. Stiki z Zvezo telesnokulturnih organizacij Slovenije so bili vse tesnejši. Prvega decembra 1974 so na občnem zboru izvolili novi odbor in za predsednika imenovali Vojka Kocmana, vsestranskega političnega in športnega delavca ter uspešnega podjetnika. Kar 11 let je bil prej predsednik ŠK Kras iz Zgonika, Združenje slovenskih športnih društev v Italiji je vodil do leta 1980.

Ob njegovem predsedniškem mandatu je ZSŠDI izpeljalo kar nekaj uspešnih pobud. Sodelovalo je pri osrednji proslavi 30. obletnice osvoboditve v središču Trsta. Pridobilo je tri nove člane, tako da je športna krovna organizacije štela 19 društev.

Tudi leta 1976 je bilo pobud ZSŠDI kar nekaj. Med drugim so se zamejska društva 9. maja udeležila 20. jubilejnega pohoda po poteh partizanske Ljubljane. Nepozabno je bilo tudi gostovanje zamejskih športnikov v Bosni in Hercegovini.

Na občnem zboru 4. decembra 1977 so sprejeli tri nova društva in za predsednika potrdili Vojka Kocmana. V naslednjih letih je ZSŠDI utrjeval svojo vlogo in »politično moč« med Slovenci v Italiji ter prisotnost v Beneški Sloveniji, tako da je 9. občni zbor 9. januarja 1980 potekal v Čedadu. Da je bilo snidenje zamejskih društev v tem kraju zelo pomembno in čuteno, priča dejstvo, da se je občnega zbora udeležilo kar 57 delegatov društev in veliko gostov z obeh strani

»Športne igre« v Trstu 1961: Olga Pavletič pri metu krogle, desno sodnik Bojan Pavletič; vir slosport.org.

meje. Čeprav je bila dejavnost krovne organizacije precej pestra, se njeni odborniki niso udeleževali sej. Morali so zato sklicati izredni občni zbor, ki je potekal v Nabrežini 1. junija 1980, na katerem so izvolili novi odbor. Za novega predsednika so izvolili Igorja Komela, vsestranskega goriškega kulturnega in športnega delavca ter nato ravnatelja Kulturnega doma v Gorici.

Čeprav je Komel predsedoval ZSŠDI le nekaj mesecev, je bilo delovanje v tem obdobju kar razvejeno. Dvanajstega junija 1981 so sklicali izredni občni zbor in za novega predsednika izvolili Borisa Simoneta, dolgoletnega športnega delavca pri ŠK Kras iz Zgonika in novinarja na tržaškem RAI. Zaradi zdravstvenih težav pa je Simoneta odstopil že po nekaj mesecih in na izrednem občnem zboru 4. decembra 1981 so izvolili za predsednika Oda Kalana, ki je vodil športno krovno organizacijo kar deset let. Med njegovim mandatom je prišlo do številnih organizacijskih sprememb v strukturi ZSŠDI in sodelovanja na raznih pobudah, ne samo športnih.

Odbojkarice tržaškega Bora v letu 1961, ko so nastopale v italijanski A-ligi; prvi z desne stoji tedanji trener Bojan Pavletič; vir slosport.org.

Po desetletnem uspešnem delovanju je predsednika Kalana nasledil Jure Kufersin, ki ga je 85 delegatov 35 društev izvolilo na 21. občnem zboru 19. aprila 1981 v Gorici. Kufersin, vsestranski športni delavec in dolgoletni odbornik SZ Bor, je bil na čelu ZSŠDI kar 22 let. Med njegovim mandatom, kljub marsikateri težavi zaradi političnega zasuka na desno v Italiji in posledično kleščanju predvsem finančnih prispevkov športnim društvom, je ZSŠDI dosegel nekaj pomembnih rezultatov. Med pomembnejšimi naj omenimo leta 1996 vključitev v italijanski olimpijski komite (CONI), sodelovanje pri gradnji športnih objektov na stadionu 1. maja v Trstu, športnih centrov v Lonjerju (Trst) in Bazovici, priznanja ob vrhunskih dosežkih za-

mejskih športnikov in športnic (srebrna kolajna na olimpijskih igrah v Atenah odbojkarja Mateja Černica, svetovni naslov Poletove kotalkarice Tanje Romano) ter predvsem prizadevanje za utrjevanje slovenskega jezika pri včlanjenih društvih.

Jure Kufersin je za svoje uspešno delovanje prejel številna priznanja, med njimi tudi Bloudkovo plaketo in naslov viteza italijanske republike. Športno pot je nato nadaljeval kot poverjeni delegat italijanskega olimpijskega komiteja (CONI).

Jure Kufersin; vir slosport.org.

Kufersina je leta 2013 nasledil Ivan Peterlin, že od mladih nog športnik, nato trener, profesor telesne vzgoje, publicist, avtor raziskav in aktiven tudi na političnem področju. Že od leta 1981 je bil v odboru in nato tajnik ZSŠDI. Za predsednika so ga delegati 50 društev izvolili 19. aprila 2013 na občnem zboru na Opčinah. Med njegovim mandatom, ki je potekal pod geslom »skupaj zmoremo«, je ZSŠDI izpeljal celo vrsto pobud:

- obiski v Sloveniji, Avstriji in na Hrvaškem;
- uspešno izvedbo Laboratorij bodočnosti;
- jezikovni poligon za utrjevanje slovenskega jezika med športno mladino;
- sodelovanje z nogometno reprezentanco Slovencev v Italiji na Europeadi;¹
- uspešna raziskava o stanju zamejskega športa v Italiji;
- zgodovinski obisk pri komisiji za kulturo v italijanski poslanski zbornici, kjer je predstavnik ZSŠDI izpostavil problematiko slovenskega športa v Italiji;
- iskanje finančnih sredstev za včlanjena društva;
- sodelovanje na vseh večjih športnih prireditvah in še bi lahko naštevali.

ZSŠDI je uspešno deloval in pomagal svojim članicam tudi med pandemijo, ki je ohromila skoraj vsako športno dejavnost.

Peterlina so potrdili za predsednika tudi na zadnjem občnem zboru 19. maja 2023.

PREDSEDNIKI ZSŠDI

Bojan Pavletič – od 8. 12. 1970 do 8. 12. 1973
 Bojan Brežigar – od 8. 12. 1973 do avgusta 1974
 Dino Roner – od avgusta 1974 do 1. 12. 1974
 Vojko Kocman – od 1. 12. 1974 do 1. 6. 1980

¹Opomba uredništva: Europeada je evropsko nogometno prvenstvo avtohtonih narodnih manjšin, ki ga prireja FUEN – Federal Union of European Nationalities, evropska zveza narodnih manjšin.

Igor Komel – od 1. 6. 1980 do 12. 6. 1981
 Boris Simoneta – od 12. 6. 1981 do 4. 12. 1981
 Odo Kalan – od 4. 12. 1981 do 19. 4. 1991
 Jure Kufersin – od 19. 4. 1991 do 19. 4. 2013
 Ivan Peterlin – od 19. 4. 2013

Sedanjí predsednik Ivan Peterlin; vir slosport.org.

■ Zamejski športniki v italijanskih reprezentančnih vrstah

Med Slovenci v Italiji je kar lepo število športnic in športnikov, ki so dosegli vidne uspehe ne samo na državni, temveč tudi na evropski in celo svetovni ravni. Še zdaj se, sicer ne tako kot v prejšnjih letih, zamejske športnice in športniki uveljavljajo na raznih mednarodnih tekmovanjih, in to ne samo z italijansko reprezentanco, temveč tudi v dresu drugih držav.

Dres italijanske mladinske ali članske reprezentance je obleklo skoraj 170 športnic in športnikov Slovencev v Italiji. Verjetno jih je mnogo več, saj se je za številnimi izgubila vsaka sled. Med prvo in drugo svetovno vojno ter še zlasti med fašističnim režimom, ko so morali športnice in športniki »zatajiti« svoje slovensko poreklo. Tako je Košuta čez noč postal Cossutta, Sosič Sossi, Švab Savi ali Soavi, Žerjani celo Cereali in Škamperle Giamperlati. Izkrivljenemu priimku se ni izognil niti tržaški rokojemalec Albert Taučer (Adalberto Tauceri). Ta naj bi bil prvi slovenski zamejec, ki je oblekel dres italijanske reprezentance. Krstni nastop z izbrano italijansko vrsto je opravil leta 1933 na evropskem prvenstvu v Budimpešti.

Prva slovenska zamejka, ki je debitirala z italijansko reprezentanco, je bila tržaška plavalka Ivica Škerlj. Krstni nastop je opravila v Ljubljani leta 1935 na srečanju Jugoslavija – Italija. Ker je bila zavedna Slovenka, je morala marsikateri dan presedeti v tržaških zaporih. Naposled se je z možem preselila v New York, kjer je pri le 45 letih po neozdravljivi bolezni umrla. Ker je bila zelo lepa, ji je priznani tržaški pesnik Umberto Saba posvetil pesmico »Campionessa di nuoto« (Šampionska plavalka).

Ivica Škerlj; vir slosport.org.

Sergej Tavčar; vir sloSPORT.org.

Sanje vsakega športnika in športnice so nastop na olimpijskih igrah. Slovenski šport v Italiji se lahko pohvali z dvema srebrnima kolajnama.

Prvo je osvojil goriški kolesar Jurij Uršič (Giorgio Ursi) na olimpijskih igrah v Tokiu leta 1964 v zasledovalni vožnji. Lahko bi se celo okitil z zlatom, če bi primerno upravljal svojo vožnjo. V polfinalu je namreč zanesljivo premagal tedanjega svetovnega prvaka Nizozemca Tiemna Groena. V finalu, ki je potekal le 20 minut pozneje, pa mu je zmanjkalo moči in je s slabšim časom kot v polfinalu izgubil proti Čehu Jiriju Dalerju.

Srebrni olimpijonec Jurij Uršič; vir sloSPORT.org.

Za drugo »zamejsko« srebrno kolajno je poskrbel še en Goričan, odbojkar Matej Černic, ki je leta 2004 v Atenah nastopil z italijansko reprezentanco. »Azzurri« so se z odličnimi predstavami prebili do finala, v njem pa so morali priznati premoč Braziliji, ki je zmagala s 3 : 1. Po vrnitvi domov so Mateju Černicu pripravili več prisrčnih sprejemov, saj to ni bil izjemen dosežek le za goriškega odbojkarja, temveč za ves slovenski šport v Italiji.

Bronasti olimpijonec Matic Černic; vir sloSPORT.org.

Dvakrat je na olimpijskih igrah nastopila jadralka Arianna Bogatec, ki je vse do konca tekmovalne kariere ostala zvesta tržaškemu klubu Sirena. Bogatec je v jadralnem razredu europa na olimpijskih igrah leta 1992 osvojila odlično 8. mesto, v Atlanti štiri leta pozneje pa je bila dvanajsta.

Arianna Bogatec; vir sloSPORT.org.

Dvakrat je na Ol nastopila tudi nekdanja atletinja SZ Bor, metalka kopja Claudia Coslovich. Leta 2000 je v Sydneyju osvojila 12. mesto, v Atenah štiri leta pozneje je bila deseta.

Prvi zamejski Slovenec, ki se je udeležil olimpijskih iger, je bil Pino Kresse-
vich, doma iz Lonjerja pri Trstu. Leta 1952 je v Helsinkih v hitri hoji osvojil 10. mesto.

Na Ol je nastopil še Adriano Pavlica leta 1976 v Montrealu v Kanadi kot pomočnik trenerja italijanske moške odbojbarske reprezentance Anderlinija. V Montrealu je z »azzurri« nastopil tudi goriški atlet Edi Podberšček v metu kladiva.

Na šahovski olimpijadi v Münchnu leta 1958 je z italijansko izbrano vrsto igral goriški zamejec Pino Lakovič.

Ne kot športnik, temveč kot visoki funkcionar direktor ženskega svetovnega pokala se je zadnjih zimskih olimpijskih iger udeležil Tržačan Peter Gerdol, ki že več let prebiva v Žabnicah v slovenski Benečiji.

Slovenci v Italiji so se kot člani različnih italijanskih reprezentanc uveljavili tudi na evropskih in svetovnih prvenstvih. Med temi naj omenimo predvsem kotalkarico openskega Poleta Tanjo Romano, ki je kot za stavo osvaja-
jala zlate kolajne na svetovnih prvenstvih tako v dolgem programu kot v kombinaciji. Nič manj uspešen ni bil niti drugi Poletov kotalkar Samo Korovec, ki se je uveljavil tako na svetovnih kot evropskih prvenstvih. Oba Poletova predstavnika je dolgo let vadil slovenski strokovnjak Peter Brlec.

Med svetovnimi prvakinjami je treba omeniti rolkarico kriške Mladine Matejo Bogatec.

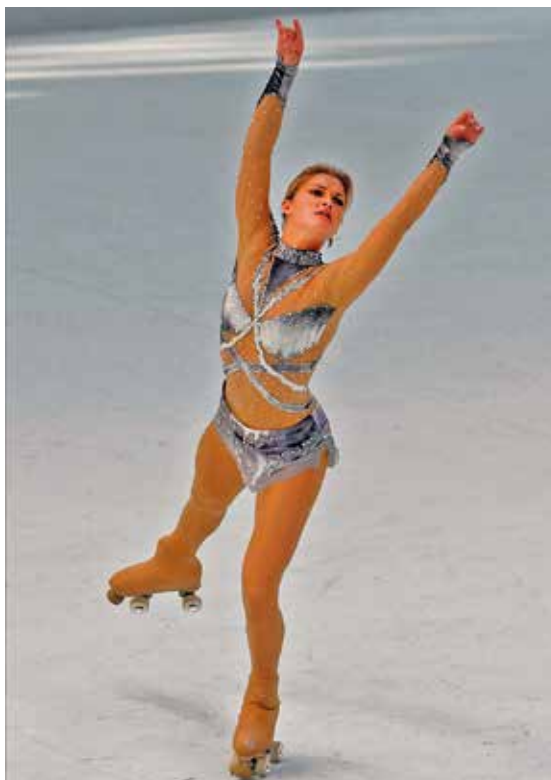
Da bi navedli vseh 170 slovenskih »azzurrov«, bi seveda potrebovali zajetno knjigo. Ne moremo pa mimo vsaj dveh športnikov, ki sta z italijansko reprezentanco pustila neizbrisno sled na mednarodnih tekmovanjih. Pri tem naj omenimo namiznoteniško igralko ŠK Kras Sonjo Milič (letnik 1955), ki je več kot 80-krat oblekla italijanski dres, bila je trenerka italijanske mladinske reprezentance in nato tudi od-
bornica italijanske namiznoteniške zveze. Miličeva je še zdaj duša namiznoteniškega gibanja pri ŠK Kras in zelo uspešno pri 68 letih igra na veteranskih prvenstvih.

Claudia Coslovich; vir slosport.org.

Mateja Bogatec; vir slosport.org.

Tanja Romano; vir slosport.org.

Odbojkar SZ Bor Sergio Veljak (1944–2006) je morda eden redkih italijanskih športnikov, ki je bil iz tretje lige vpoklican v italijansko člansko reprezentanco. Krstni nastop z »azzurri« je opravil leta 1963

na evropskem prvenstvu v Romuniji. Udeležil se tudi sredozemskih iger in univerzijade. Z ekipo Ruini iz Firenc je osvojil naslov italijanskega prvaka in nastopil na evropskem pokalu prvakov. Nato se je vrnil v Trst, kjer je treniral in igral pri SZ Bor ter treniral zamejske ženske ekipe.

Sonja Milič; vir slosport.org.

Več kot deset športnikov je nastopalo in še zdaj nastopa za slovensko reprezentanco. Prav pred kratkim je goriška zamejska kotalkarica Maja Corsi na svetovnem pokalu v Argentini osvojila za Slovenijo srebrno kolajno. Za Slovenijo so nastopali še: Paolo Busan v športni zvrsti agility, Beneška Slovenka Katja Canalaz v sabljanju, Andraž De Luisa v orientacijskem teku, odbojkarSKI trener Marko Kalc, kotalkarica Mija Primožič, večkratni veteranski prvak in atletski trener Fabio Ruzzier, jadralka Caterina Sedmak in jadralka Mija Škerlavaj.

Nekaj zamejskih športnikov je obleklo dres tudi drugih reprezentanc. Predvsem kaže omeniti trenerja Edyja Rejo, ki je dve leti vodil nogometno reprezentanco Albanije. Goriški trener Luca Milocco je bil pomožni trener ruske ženske mladinske reprezentance. Glavna trenerka je bila Svetlana Sasfronova. Za Turčijo je tekmovala jadralka Cecilia Fedel. Slovenskih korenin je tudi Lara Gruden iz Naboržine, ki je v triatlonu nastopila za Združene države Amerike. Ne nazadnje moramo omeniti priznanega zamejskega košarkarskega delavca, rojenega v Avstraliji, Borisa Viteza, ki je v mladih letih (1974) igral za mladinsko nogometno reprezentanco Viktorije (večmilijonske avstralske province/dežele). Vitez, ki se je z družino vrnil v Reppen pri Trstu, se je zlasti uveljavil kot košarkar, saj je igral s tržaškim Stefanelom v najvišji italijanski ligi in je kot tehnični vodja slovenske združene ekipe Jadrana najzaslužnejši za julija 2022 izvedeno prijateljsko tekmo v Trstu med Italijo in Slovenijo, s katero je igral tudi eden najboljših svetovnih košarkarjev Luka Dončić.

Da so slovenski zamejski športniki in športnice dosegli vse te uspehe, je zasluga tudi prave armade športnih delavcev, ki so v svojih društvih prostovoljno delali in še zdaj delajo za uveljavitev Slovencev v Italiji tudi na športnem področju.

Branko Lakovič, novinar, publicist,
slospport@slospport.org

Sergio Veljak; vir slospport.org.